



Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 -ISSN-L 2734 - 6889

1919 - AUREL LAZĂR ÎN DISPUTA DINTRE DOCTRINA REGIONALISMULUI ȘI CEA A CENTRALISMULUI

- documente -

Dr. Augustin ȚĂRĂU

Budapesta-Arad, 8 noiembrie 1918 – *Textul somației adresate guvernului maghiar de către conducerea Consiliului Național Român, prin care acestuia i se solicită să cedeze imediat în mâinile structurilor românești administrarea teritoriilor românești din Transilvania și Ungaria, urmat de textul propunerilor de mediere înaintat de cabinetul maghiar și de refuzul categoric al Consiliului Național Român de a negocia în vreun fel independența provinciei.*

Ungaria și Transilvania și guvernul maghiar

Comunicările cu Ungaria și Transilvania fiind foarte dificile în acest moment, noutățile privitoare la tratările, de o importanță capitală, petrecute între românii din Ungaria și guvernul maghiar, nu ne-au ajuns decât cu o întârziere de mai bine de zece zile.

Rezultă din aceste tratări că ungurii ar fi dorit ca să țină Congresul păcii în fața faptelor îndeplinite în ceea ce privește chestiunea drepturilor și teritoriilor aparținând națiunilor asuprite din Ungaria, dar ei s-au izbit de o rezistență netă și fermă din partea românilor. Iată, după „*Világ*”, din 19 noiembrie, care a fost cursul tratărilor:

Ele s-au petrecut la Arad. Din partea românilor erau prezenți domnii: Goldiș, Maniu, Ștefan Pop, Vlad, A. Lazăr, I. Erdely, de asemenea și socialiștii români: I. Flueraș, I. Jumanca și Eneea Grapini. Din partea maghiarilor erau domnii: Jaszy, Bodlanyi, Apathy, Abraham, Samplo și Vincze. Discuțiile au urmat pe baza memoriului românilor către Consiliul maghiar.

Textul Memoriului Român

Iată conținutul acestui memoriu:

Consiliului Maghiar din Budapesta

În urma dezvoltării vertiginoase a evenimentelor, noi am câștigat convingerea că, conform dreptului popoarelor de a dispune liber de soarta lor, precum de asemenea că interesul națiunii noastre și a minorităților care trăiesc împreună cu ea pe același teritoriu, și pentru a asigura apărarea bunurilor lor și a siguranței lor personale, noi trebuie să luăm de acum întregul guvernământ al teritoriilor locuite de români în Ungaria și Transilvania.

Comitatele următoare depind de acest teritoriu: Torontal, Timiș, Caraș-Severin, Arad, Bihor, Sătmar, Maramureș, Bistrița-Năsăud, Solnoc-Dobâca, Sălaj, Cluj, Mureș-Turda, Turda-Arieș, Alba de Jos, Târnava Mică și Mare, Hunedoara, Sibiu, Brașov, Făgăraș, Trei Scaune, Odorheiu, Ciuc, de asemenea și teritoriile locuite de români din comitatele Bichiș, Cenad și Ugocea.

Că guvernul să publice imediat în acest sens un manifest către naționalitățile din Ungaria și Ardeal și să puie la dispoziția noastră toate organele statului, politice, administrative, judiciare, de învățământ, religioase, financiare și militare, de asemenea acelea de care depind comunicațiile. Trebuie ca în aceste teritorii orice altă dominație să fie suprimată. În acest caz noi putem să garantăm pentru ordinea și siguranța materială și personală.

În caz contrar, noi vom fi obligați de a aduce la cunoștința poporului nostru, apoi a țării și a lumii întregi, prin proclamațiuni, că exercițiul dreptului nostru de a dispune în mod liber de soarta noastră a devenit

imposibil și de a întrerupe, prin urmare, orice colaborare cu autoritățile, lăsând consecințele și toată responsabilitatea să cadă pe Consiliul Național Maghiar și a guvernului său.

Desigur, noi vom respecta principiile președintelui Wilson în ceea ce privește celelalte popoare din teritoriile în chestiune. Modalitatea transferării va fi stabilită prin comisii mixte. Guvernul român va fi constituit la Sibiu. Noi așteptăm până la 12 noiembrie, la 6 ceasuri seara, răspunsul la aceste somațiuni.

Prezident: Ștefan C. Popp

Propunerile maghiare

Arad, 8 noiembrie 1918 – Ca răspuns la această „provocațiune”, spune „Világ” (un ziar unguresc), guvernul Consiliului Național Maghiar a trimis delegațiunea arătată mai sus pentru a intra în tratative cu Consiliul Național Român. Consiliul Național Maghiar și guvernul său au făcut românilor propunerile următoare:

- 1) Guvernul maghiar transmite Consiliului Național Român guvernământul acelor comitate și orașe care sunt în majoritate românești. Administrarea acestor teritorii va fi făcută de guvernul român.
- 2) Guvernul român va fi reprezentat în guvernul maghiar printr-un delegat însărcinat cu reglarea chestiunilor exterioare, economice, financiare, de aprovizionare, de comunicație, luând parte la toate chestiunile din organizație privitoare la români.
- 3) Legile existente vor fi menținute în mod provizoriu în teritoriile românești. Noi legi nu vor fi adoptate decât cu aprobarea guvernului român.
- 4) Guvernul român să primească – cu excepția prefectilor și comisarilor guvernamentali – pe toți funcționarii actuali și îi va menține în pozițiile lor. Ei nu vor putea fi înlăturați dacă își fac datoria lor. Revocarea lor nu va putea fi făcută decât pe cale disciplinară, părțile contractante se vor abține de la orice urmare judiciară politică.
- 5) În teritoriile unde populațiunea este în majoritate neromânească, apărarea minorității românești, ca și în teritoriile unde populațiunea este majoritatea românească, apărarea minorităților neromânești fva fi asigurată în mod tranzitoriu în conformitate cu art. 44 din Legea de la 1868 (Legea Naționalităților).
- 6) Pe baza acestor stipulațiuni, Consiliul Național Român garantează siguranța personală și materială a locuitorilor.
- 7) Guvernul provizoriu român nu va accepta, cu nici o condițiune, intervenția armatei Regatului Român.
- 8) Pentru urmarea în mod amănunțit a tratărilor și pentru punerea lor în execuțiune, comisii vor fi numite din partea guvernului maghiar și român, care vor fi dizolvate imediat ce-și vor termina lucrarea.
- 9) Pentru decizii în chestiuni de dispute, o comisie de cinci membri va fi aleasă, doi din partea Consiliului Maghiar, doi din partea Consiliului Român și unul din partea guvernului maghiar (adică trei unguri și trei români?!). Delegațiunea va alege din sânul său un președinte.
- 10) Aceste angajamente sunt obligatorii numai până la concluzia definitivă a păcii și nu prejudiciază în nimic asupra atitudinii nimănui la Congresul păcii.
- 11) Onesta executare a acestor angajamente este garantată înaintea națiunilor civilizate prin onoarea națională a părților contractante.

Răspunsul românilor

Iată răspunsul românilor la aceste propuneri:

Domnule Ministru!

Consiliul Național Român a avut o discuțiune foarte profundă cu privire la răspunsul guvernului Consiliului Național Maghiar la nota Consiliului Național Român, transmisă prin dumneavoastră.

Trebuie să aducem cu regret la cunoștința dumneavoastră că Consiliul Național Român constată că acest răspuns este un refuz complet la nota românească. Națiunea română va relua, în primul său drept, completa independență ca stat și nu poate admite ca această independență completă să fie întunecată prin orice aranjamente provizorii care, pe de o parte, pun la îndoială drepturile românilor, iar pe de alta nu oferă nici o garanție că până la aranjarea definitivă ea va asigura ordinea publică, precum și respectul proprietăților și vieții locuitorilor de pe teritoriile locuite de români.

Națiunea română recunoaște competența Congresului păcii pentru stabilirea în mod definitiv a frontierelor definitive ale statului reclamat de ea. Ea se obligă să respecte pe teritoriul său principiile președintelui Wilson, atât pentru naționalitățile celelalte, cât și pentru români. Și ea este dispusă să garanteze, sub responsabilitate, fiecărui popor condițiunile de dezvoltare națională. Dar, în modalitatea pe care

dumneavoastră o propuneți, noi găsim însăși negarea independenței statului național român. Pe de altă parte, noi nu vedem posibilitatea, până la concluziunea păcii, de a garanta ordinea între aceste popoare. În astfel de condițiuni, Consiliul Național Român nu poate accepta propunerile Consiliului Național Maghiar, pe care dumneavoastră ni le-ați transmis, el declină orice responsabilitate pentru urmările ce pot rezulta și lasă responsabilitatea asupra Consiliului Național Maghiar.

Consiliul Național Român va face din partea sa, cu toate acestea, totul ca, pe teritoriile locuite de români, ordinea publică să fie menținută și pentru ca bunurile și persoanele să fie respectate. El speră că pe această cale va obține, în sensul principiilor președintelui Wilson, din toate părțile concursul cel mai complet, căci istoria va judeca, din acest punct de vedere, fără părtinire atitudinea popoarelor.

Vă rog domnule ministru de a aduce aceste lucruri la cunoștința guvernului Consiliului Național Maghiar.

America. Roumanian Daily News, nr. 293, din 25 decembrie 1918, Cleveland-Ohio, p. 1-3

Budapesta-Alba Iulia, 1-3 decembrie 1918 – Colaj de știri și reportaje prezentate de presa maghiară în legătură cu Adunarea Națională a românilor din Transilvania, Banat și Ungaria, desfășurată la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia cu scopul de a consfinți Unirea Transilvaniei cu România.

Adunarea Națională de la Alba Iulia

Memorabila declarație făcută în Camera deputaților din Budapesta, acum o lună, de deputatul Vaida, care proclama, conform dreptului popoarelor de a dispune de ele însăși, dreptul românilor de peste munți la independența lor națională, a avut consecințele sale inevitabile.

Respingând tentativele (încercările) guvernului maghiar al contelui Karolyi pentru a se prelungi dominațiunea ungarilor asupra românilor, Consiliul Național Român al Transilvaniei și al părților române din Ungaria a cerut guvernului din București de a trimite trupe românești să ocupe aceste teritorii și în același timp a convocat o adunare națională, conform marilor tradiții democrate ale iredentei române din Transilvania.

Această adunare, care va rămâne de aici istorică în analele neamului românesc, a impus respect și admirație chiar dușmanilor noștri unguri, a căror întregă presă a trebuit să recunoască caracterul ei grandios și profund democrat.

Un raport al presei maghiare

Iată un raport detaliat al adunării, comunicat ziarului „Az Újság” de trimisul său special:

Alba Iulia, 1 decembrie

Poporul ungar așteaptă, cu o penibilă nerăbdare, rezultatul adunării naționale române, convocată pe duminică la Alba Iulia. Noutățile cele mai contrazicătoare circulau relativ la unirea cu România. În Transilvania se spera că socialiștii vor putea împiedica crearea unei Mari Românii, astfel ca să evite dominarea română peste milioane de unguri. Durere! Visul nostru nu s-a realizat, căci chiar Partidul Social-Democrat a fost convins de șefii Consiliului Național Român.

Noi, scriitorii unguri, am trăit amare și dureroase momente atunci când adunarea națională, cu o emoțiune care se ridica până la extaz, a proclamat unirea cu România, fără nici o condițiune.

Un Consiliu Național, de circa 200 membri, a fost format – el va dirija afacerile noului stat, începând de la o dată care se va fixa.

La Alba Iulia

Duminică, dis de dimineață – continuă „Az Újság” – un întreg popor se îmbulzea pe străzile albe de zăpadă ale orașului Alba Iulia. Se grăbesc către bisericile greco-ortodoxe și către cele greco-catolice, unde servicii divine au avut loc cu ocazia adunării. Cinci episcopi și arhierei, care au stat în vila contelui Majláth, se îndreptară spre biserica episcopală. Diversitatea costumelor dau străzilor un aspect multicolor (împeștrițat). Se vede mulțime de intelectuali, femei, fete, un mare număr de țărani îmbrăcați în alba lor podoabă, și femei în costume naționale.

Unii au venit pe jos, alții în căruțe, toți au petrecut noaptea pe piața mândru ornată cu drapele. De dimineață, ofițeri, cetățeni în haine negre, părăsesc cafenelele Europa și Ungaria. Aceștia discută cu aprindere ultimele evenimente. George Crihan, avocat la Arad, povestește că la gara Timișoarei, un agent ungar a tras asupra unui tren de călători și a atins drept în inimă pe Ion Arion, un funcționar din Turda-Arieș, care s-a purtat așa de vitejește în timpul războiului și care a murit strângând drapelul.

Arion era stegar român... se zice că un colonel ungar, care a dat ordinul să tragă, pentru că călătorii ar fi dezarmat pe agenții unguri din gara Cociardului Secuiesc. Șefii români au declarat guvernul ungar ca responsabil de acest atentat.

Socialiștii acceptă fără condițiune Unirea cu România

Sâmbătă, până la miezul nopții, Comitetul discuta această chestiune, dar nu pot să ajungă la o înțelegere definitivă cu socialiștii. Partidul Social-Democrat nu acceptă uniunea cu România decât cu condiția ca România să garanteze oarecare reforme democratice. Șefii români din Ungaria consimțeau.

Dar ieri dimineată situațiunea se schimbă, mulțumită intervenției lui Eugeniu Goga, fratele poetului Octavian Goga și a lui George Pop. De la începutul războiului aceștia au părăsit Ungaria pentru a se refugia în România, unde ei au lucrat pentru apropierea României cu aliații. Întorși acu, ei au făcut de cunoscut că o unire sub astfel de condiții este rău văzută la Curtea regală română, ca fiind incompatibilă (nepotrivită) cu demnitatea română.

În cel mai scurt timp România va vota o lege decretând sufragiul universal și secret și va împărți trei milioane de hectare de pământ. Reforma democratică este deci începută. Frații noștri din Ungaria se pot uni cu România fără rezervă. Iată pentru ce a trebuit să se suprimă aceste condițiuni, fără care consimțământul socialiștilor n-ar fi fost obținut decât nesfârșite discuțiuni, și iată pentru ce tocmai dimineata s-a reușit a se întocmi rezoluțiunea care declară Unirea cu România fără condițiuni.

Ungurii nu sunt felicitați

Declarația prezintă încă un alt punct de vedere interesant – scrie corespondentul lui „Az Újság” – ei au felicitat toate popoarele eliberate din jugul ungar, însă n-au felicitat pe unguri. Printre membrii Consiliului Național, unii voiau să se adreseze și ungurilor, însă majoritatea a fost contra, pentru că republica ungurească nu a realizat aspirațiile românești.

În timpul acestor ultime săptămâni de nenumărate ori noi am fost ofensați, este deci inutil ca să ne adresăm lor (ungurilor) a zis un deputat. Și într-adevăr s-au abținut. Totuși, a motivat această tăcere pe faptul că Ungaria a fost totdeauna un stat independent, ungurii nu sunt astăzi liberați ca cehii, iugoslavii și rutenii. Clujul va fi capitala noii Transilvanii.

La cafeneaua Ungaria, o mulțime de oameni s-au strâns împrejurul lui Eugen Goga și a lui George Pop, care au fost înainte de război redactorii „Tribunei” din Arad. Pop, de curând venit de la Moscova, purta costumul bolșevic. Corespondentul „Az Est” a auzit zicând: România este în ajunul unor grave și adânci transformări. Mai bine de treizeci de mii de persoane, venite din Ungaria, se găsesc aici. Ideile radicale predomină printre ei, pentru aceasta se cere uniune fără condițiuni.

Un guvern român al Ardealului și al Banatului va fi curând format la Sibiu, mai târziu însă se va instala la Cluj, căci Clujul va fi capitala Transilvaniei.

Defilarea Adunării Naționale

Ni se comunică – scrie „Az Újság” – mulțimea se dirija către câmpie, în spatele forturilor, pe când reprezentanții, din toate colțurile țării, se adunau în marea sala a Clubului ofițerilor. Preoți, învățători, mii de țărani (optzeci până la nouăzeci de mii) înaintau în coloane nedeterminabile către marea poartă a lui Mihai Viteazu, bogat ornată cu drapele.

Prin această poartă, la 2 noiembrie 1599, a intrat Mihai Viteazu, spune un jurnalist ungar venit din România, și în câteva săptămâni va fi intrarea, tot prin această poartă, a regelui Ferdinand. Placardele ne arată provinciile de care aparțin diferiți reprezentanți. E foarte plăcut a vedea tineri moți armați, cu mantalele lor albe, cu panglicile lor și cu penele de șoim la căciulile lor!

Ordinea și disciplina domnește în toate părțile. Agenți și țărani armați veghează siguranța publică. Nici un om beat n-a turburat serbarea. În tot lungul coloanei aerul vibrează de vesele și entuziasme „Să Trăiască!” și cântecul „Deșteaptă-te Române!”. Un grup de socialiști trece și Eugen Goga îi arată cu un gest, exclamând mândru: „Iată socialiștii noștri!”

Drumul alunecos nu împiedică mulțimea, care urcă pe colinele dimprejurul orașului. La orele 9, pe terenul exercițiilor militare, o sută de mii de persoane se găsesc reunite. Atentativ și emoționat, poporul ascultă discursurile care-i sunt adresate după patru tribune diferite. În sala mare a Clubului ofițerilor, preoți, avocați, învățători discutau importanța faptelor care se petrec. Mai multe mii de tribune se improvizează unde oratorii își permit, câteodată, aluziuni ironice, dureroase la adresa ungurilor.

Astfel, prin semne și prin vorbe, entuziasmul poporului este întreținut și reînnoit tot timpul cât durează adunarea națională.

Organizarea Gardei Române

„Budapesti Hirlep”, din 3 decembrie 1918, publică această telegramă:

Oradea Mare, 2 decembrie 1918 – Maiorul Vlad, comandantul Gărzii Naționale Române, ordonă ca gărzile românești să fie așezate în localitățile următoare: Budapesta, Arad, Maria-Radna, Timișoara, Lugoj, Orșova, Oradea Mare, Cluj, Maramureș-Sighet, Feș, Vințu de Jos, Sibiu, Brașov, Caransebeș, Vârșeț, Săvârșin, Jam, Ilia, Orăștie, Hațeg, Alba Iulia, Făgăraș, Apahida, Dej, Bistrița, Luduș, Mureș-Oșorhei, Mediaș, Sighișoara, Gherla, Careii Mari și Satu Mare.

Garda română va organiza în fiecare gară un post de siguranță. Drapelul român va fi înălțat, acest post va da informații și ajutorul necesar oricărui soldat român în trecere prin aceste localități.

5

Adunarea

Marea sală a Clubului ofițerilor era plină de reprezentanții adunării: preoți, ofițeri, funcționari și țărani. Drapelul țărilor aliate și al Statelor Unite împodobeau tribunele, galeria era ocupată de damele române, îmbrăcate în negru. Asistența aplauda rând pe rând pe episcopii Ignațiu Pap, Iuliu Hosu, Demetriu Radu, care s-au salutat îmbrățișându-se, apoi cu Iuliu Maniu, Ștefan Cicio-Pop și reprezentanții trimiși de Bucovina, precum și pe reprezentantul României, generalul Leonte. Acesta fu rugat să vorbească, dar el a dat din cap, spunând: „Eu nu fac politică”.

Printre numeroșii oaspeți străini, trebuie să menționăm câțiva aviatori francezi, domnul Miculescu, căpitan aviator român, care a servit în armata austro-ungară, și care a ajuns aici cu aeroplanul său. În așteptarea deschiderii ședinței, asistența aclama România, pe regele Ferdinand, pe regina Maria, Franța, pe președintele Wilson și pe aliați.

La orele 10,30 domnul Ștefan Cicio-Pop deschide adunarea națională, vorbind de suferințele poporului român în timpul războiului: „În acest timp, acest război ne aduce realizarea dorințelor noastre seculare: România Mare” (un tunet de aplauze întrerupe pe autor). Pop continuă, bătându-și joc de politica Puterilor Centrale și glorificând pe aliați. Într-o perorație, de un mare avânt, el proclamă separarea Transilvaniei de Ungaria și unirea națională a tuturor românilor.

Înainte de a părăsi tribuna, Pop a arătat omagiile sale reprezentanților străini, care asistau la această ședință solemnă și care rând pe rând au fost salutați prin aclamații entuziaste.

Dr. Ioan Suciș a prezentat un raport al Comisiunii de Control, care constată că o sută douăzeci și trei de cercuri electorale au trimis 680 de deputați aleși. Numărul persoanelor întărite cu mandat este de o mie două sute douăzeci și opt, printre care sunt militari, femei și deputați din Cenad, Bichiș, Sabolci și Ugocia. Acei din Torontal n-au putut să vină, deoarece comandantul sârb a refuzat a le da actele necesare pentru călătorie.

Ioan Suciș a arătat apoi că Consiliul Național Român și-a depus mandatul, pentru că Adunarea Națională de acum trebuie să aleagă un comitet mai numeros pentru dirijarea afacerilor. După propunerea sa, adunarea a ales ca președinți pe George Pop de Băsești și Ignațiu Pap, episcopul Aradului, ca vice-președinți au fost aleși Dr. T. Mihaly, Ștefan Cicio-Pop și socialistul Ioan Flueraș.

George Pop de Băsești a acceptat președinția dar, vorbind de suferințele seculare ale românilor, el izbucnește în plâns, și trebuie să renunțe a vorbi, doborât de emoțiune.

Proiectul rezoluțiilor

Vasile Goldiș a prezentat proiectul rezoluțiilor, care a fost ascultat cu mare atenție de întreaga asistență. După o scurtă privire asupra vechilor lupte ale românilor, asupra viciului dinastiei Habsburgilor, asupra încercărilor reluate la diferite epoci de a se stabili un acord cu națiunea ungurească (vii întreruperi: „Jos cu ungurii!”), asupra caracterului asupritor al dominării maghiare, oratorul constată că momentul. de atâta timp așteptat, în sfârșit a sosit, când națiunea română liberă aleargă fericită spre a se arunca în brațele Mamei sale (aceste cuvinte au fost primite prin aclamațiuni, în acest timp asistența își agita pălăriile și batistele).

În mijlocul unui entuziasm de nedescris, Goldiș continuă discursul său: „Dar noi vom acorda libertate deplină și justiție celorlalte națiuni, pentru că nu trebuie să pedepsim pe copii pentru păcatele părinților. Viitorul nostru stat va fi fondat pe muncă onestă” (după aceea oratorul citește proiectul rezoluțiilor).

I. Adunarea Națională a românilor din Transilvania, Ungaria și Banat, în ziua de 18 noiembrie, stil vechi, 1 decembrie, stil nou, proclamăm unirea tuturor românilor și unirea cu România a tuturor teritoriilor locuite de români. Adunarea Națională Română a afirmat dreptul său de netăgăduit asupra Banatului și asupra teritoriului cuprins între Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea Națională garantează autonomia locuitorilor din aceste teritorii până la deciderea adunării constituantei, care va fi aleasă prin sufragiul universal.

III. Adunarea Generală proclamă principiile următoare pentru constituirea viitorului stat român:

1) Întreaga libertate națională pentru toate națiunile care locuiesc în țară. Fiecare națiune va fi guvernată în limba sa proprie și prin funcționari ce și-i va alege dintre fiii săi. Fiecare națiune va participa la puterea statului într-o măsură în raport cu importanța populației sale.

2) Toate confesiunile religioase sunt recunoscute legal de legitime și se vor bucura de dreptul autonomiei.

3) Viața publică va avea în toate manifestațiile ei o formă de guvernământ democratică stabilită pe baza dreptului electoral, egal, secret, universal, proporțional după comune, drept de care femeile se vor bucura în mod egal de la vârsta de 21 de ani.

4) Plină libertate a presei, a reuniunilor și a asociațiunei.

5) Reforma agrară radicală. Se va suprima „fides comis”, se va reduce întinderea mării proprietăți, împărțindu-se pământul între agricultori în măsura în care vor putea să-l cultive ei singuri, sau împreună cu familia lor.

6) Se vor garanta lucrătorilor industriali drepturile care le sunt recunoscute în statele industriale cele mai înaintate din occident.

IV. Adunarea Națională își arată dorința că Congresul Păcii va realiza imediat unirea națiunilor libere, că justiția și dreptul cor fi garantate micilor națiuni ca și celor mari și că în viitor, pentru regularea conflictelor internaționale, războiul nu va fi factorul decisiv.

V. Adunarea Națională salută pe frații din Bucovina, liberați de jugul austriac și reușiți la patria mamă.

VI. Adunarea Națională salută, de asemenea, pe celelalte națiuni ale monarhiei de acum încolo libere, boemi, slovaci, austrieci, iugoslavi, polonezi și ruteni.

VII. Adunarea Națională salută cu recunoștință memoria eroilor români care au vărsat sânge lor în acest război și au murit pentru libertatea națiunei române.

VIII. Adunarea Națională își exprimă mulțumirea sa și admirația tuturor statelor care, prin războiul dus cu abnegație în contra inamicului preparat de zeci de ani, au eliberat civilizațiunea de ghiarele barbarismului.

IX. Pentru conducerea afacerilor române din Transilvania, Banat și Ungaria, Adunarea Națională decide constituirea unui Mare Consiliu Național, care va avea deplină putere pentru a reprezenta națiunea română în tot locul și în tot timpul înaintea tuturor națiunilor din lume și de a lua rezoluțiunile ce le va crede necesare în interesul națiunei.

Discursuri și declarațiuni

Vasile Goldiș a terminat discursul său aclamând Marea Românie, în mijlocul aplauzelor entuziaste. Iuliu Maniu a motivat în mod amănunțit toate punctele din proiectul de rezoluțiuni.

Jumanca, șeful socialiștilor români, a declarat următoarele: „Noi, adevărații reprezentanți ai muncitorilor români din Ungaria, am venit cu bucurie la această sărbătoare a liberării popoarelor. Noi de asemenea voim unirea cu România. Noi proletarii voim garantarea dreptului oamenilor prin instituțiuni noi și, în speranța unei libere dezvoltări a muncitorilor, noi ne unim cu România. Socialismul nu exclude sentimentul național.

În proiectul de rezoluțiuni noi găsim garanțiile în România că ne vom putea dezvolta liber forțele noastre. Noi rămânem de acord cu tovarășii din Ungaria în ceea ce privește lupta de clasă, dar în chestiunea națională suntem separați de ei. În noua stare de lucruri, noi vom continua să luptăm pentru principiile social-democrate”.

Discursul șefului socialiștilor români a fost aplaudat timp de câteva minute și chiar generalul român mișca chipiul său.

Constituirea Marelui Consiliu Național

Adunarea Generală, după ce a acceptat proiectul de rezoluțiuni, a constituit, după propunerea lui A. Vaida, un Consiliu Național compus din aproape două sute de membri, dintre care optsprezece sunt socialiști.

Au fost aleși în consiliu Vasile Lucaciu și Octavian Goga, care se găsesc astăzi, cel dintâi la Roma, ar cel de al doilea la Paris. Episcopul Demetriu Radu a mulțumit Consiliului Național pentru marea activitate ce a desfășurat-o până în prezent. Ședința a luat sfârșit la ora unu, după o rugăciune a episcopului din Arad, Ignațiu Pap.

Ieșind de la ședință, șefii și membrii adunării s-au dus la câmpul de tir militar, unde Dr. Miron Elie Cristea, episcopul Caransebeșului, a adus la cunoștința mulțimii, care se găsea reunită, textul rezoluțiilor adoptate. Miile de oameni prezenți, pe acest câmp al libertății, au primit aceste rezoluțiuni cu entuziasm și au purtat în triumf pe șefii adunării. Ei s-au împrăștiat apoi cântând imnul Transilvaniei: „Deșteaptă-te Române!”

Alte voci maghiare

„Budapesti Hirnap”, organul răposatului Tisza, cel mai șovinist maghiar, în no. 3 din 3 decembrie, spune: *Românii au aranjat și preparat această adunare cu mare zel. Sâmbătă, 30 noiembrie, ei începeau să vină din toate părțile. Toți românii din Transilvania și Ungaria au fost reprezentați. Preoți, orașeni, țărani, bărbați și femei erau prezenți, și printre ei cinci episcopi români, între care episcopul greco-catolic din Oradea Mare, Dr. Demetriu Radu. Toată mulțimea era gătită cu tricolorul român și pe tot drumul drapelele aliaților fâlfâiau, de la orașul Alba Iulia până pe culmile Carpaților. Muzicile nu mai încetau să cânte imnurile: „Deșteaptă-te Române” și imnul „Libertății”, de asemenea și „Marsseileza”. Strigătul care domina era: „Trăiască România Mare!”*

Toți aceia care au jucat un rol în agitarea română erau sărbătoriți. Reprezentanții din Bucovina și din Basarabia liberată, precum și ofițerii și soldații din armata regatului român, care subliniau unitatea națională săvârșită, fură subiectul unei manifestațiuni delirante.

Solemnitatea începu printr-un Te Deum, celebrat în toate bisericile ortodoxe și greco-catolice în prezența episcopilor și șefilor politici. Mulțimea se adună apoi pe câmpul exercițiilor militare, unde fuseseră executate odată Horea, Cloșca și Crișan, martirii revoltelor contra opresiunii maghiare. După serviciul divin, ședința Adunării Naționale fu decisă despărțirea de Ungaria și unirea cu Regatul României și unde fură determinate frontierele regiunilor reclamate.

Oficiosul socialist maghiar „Nép Szava” evaluează asistența la 100.000 persoane. Toți așteptau pe câmpul de manevre în dosul fortărețelor din Alba Iulia comunicarea deciziunilor luate de adunare. Pe străzi, serviciul de ordine era asigurat de Garda Națională și de către călăreții și pedestrașii ornați cu cocărzile tricolorului român. Țăranii, veniți pe jos ori călări, au petrecut noaptea pe piața pavoazăată (ornată) cu steaguri.

Compunerea Ministerului

Adunarea Națională a Românilor din Transilvania, ținută la Alba Iulia, în urma deciziunilor sale a proclamat constituirea „Comitetului de Guvernământ”, a cărui compunere este următoarea: președinte al Consiliului și ministru de Interne domnul Iuliu Maniu, miniștri fără portofoliu domnii Octavian Goga, Vasile Lucaciu și Valeriu Braniște, ministru de Externe domnul A. Vaida, ministru de Instrucțiuni Publice și al Naționalităților domnul V. Goldiș, ministru de Agricultură și Comerț V. Bontescu, ministru de Comunicații Romulus Boilă, ministru de Război domnul Ștefan Cicio-Pop, ministru de Justiție Aurel Lazăr, ministru al Muncii Ioan Flueraș, ministru de Industrie V. Jumanca, șeful secțiunii Codului Emil Hațegan, organizatorul constituantei domnul I. Suciu.

Delegațiunea pentru București

Correspondentul „Az Újság”, după ce a arătat popularitatea prim-ministrului român de peste munți, notează declarațiunea președintelui de Consiliu, Iuliu Maniu, că prima preocupare a noului guvern este de a realiza unirea cu Regatul Român, Marea Românie fiind destinată, prin numărul populației sale și prin situațiunea sa geografică, să constituie un sprijin capital pentru națiunile democratice din Occident și de peste mare.

El dă apoi noutatea că o deputațiune, compusă din episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu și din miniștri Vaida și Goldiș va merge la București pentru a transmite parlamentului și guvernului salutul Adunării, aducând la cunoștința lor Unirea Transilvaniei, Banatului și a țărilor române din Ungaria cu Regatul României.

Guvernul depunând jurământul, președintele Adunării, domnul George Pop de Băsești, a pronunțat un emoționant discurs, pe care l-a terminat cu vorbele din Evanghelie: „Și acum Doamne liberează pe sclavul tău, căci ochii mei au văzut salvarea: Liberarea neamului meu și îndeplinirea visului său”. Corespondentul sfârșește scrisoarea sa arătând tristețea sa de ungur în fața separării românilor de Ungaria, dar mărturisește că acest mare eveniment s-a petrecut într-un cadru de o mare demnitate și fără a fi turburat de nici un incident.

Traducere din „La Roumaine” de domnul Dr. I. Vasilescu-Nottara

America. Roumanian Daily News, nr. 6, din 9 ianuarie, p. 1; nr. 7, din 10 ianuarie, p. 1; nr. 8, din 10 ianuarie 1919, Cleveland-Ohio, p. 1-3

Oradea, 7 februarie 1919 – Știre în legătură cu încercările repetate ale militarilor maghiari din Oradea de a-l aresta pe fruntașul local al Partidului Național Român, Aurel Lazăr, numit șef al Resortului de justiție al Consiliului Dirigent din Sibiu.

Ostași unguri voiau să dețină pe Dr. A. Lazăr

Despre încercarea Ungurilor de-a ține pe dr. A. Lazăr, *Tribuna Bihorului* scrie:

Patru ostași unguri înarmați s-au înfățișat marți la locuința domnului ministru Dr. A. Lazăr, spunând că au poruncă să-l aresteze. Cu multă greutate au putut fi încredințați că domnul ministru se găsește la Sibiu. Voinicoșii spuneau că vor veni din nou. Ordinul de arestare nu l-au arătat. Bănuim că nici n-au avut o asemenea poruncă. – (*Tribuna Bihorului*)

Românul, nr. 20 din 25 ianuarie/7 februarie 1919, Arad, p. 6

Oradea-Debrețin, 24-27 aprilie 1919 – Relatări în legătură cu operațiunile militare desfășurate de trupele românești pentru ocuparea orașelor Oradea și Debrețin, entuziasmul populației românești și maghiare la intrarea acestora în orașele lor, urmate de fragmente din jurnalul de operațiuni al armatelor române aflate în ofensivă către râul Tisa.

În sbor spre Tisa

- Șoimii neamului au trecut de Oradea Mare și au luat Dobrișinul -
- Ungurii fug mâncând pământul – Roșiorii își adapă caii-n Tisa... -

O neînchipuită mândrie ne cuprinde când scriem acestea șire. Viteaza noastră armată face minuni adevărate. De când au rupt frontul Săcuilor la Ciucea, ei înaintează ca șoimii pe aripile vântului. Din săptămâna trecută ei au lăsat de mult în urmă Oradea Mare și au ocupat vestita cetate ungurească de pe pustă, falnicul Dobrișin, în care au intrat calări ca cei mai inimoși Feți frumoși ai vremilor noastre... Înșiși ungurii i-au primit pe vitejii noștri cu feciorași cu alai, ca pe aducători ai păcii și ai rânduiei.

Roșiorii Craiului românesc nu s-au dat odihnei nici după ce au luat Dobrișinul, ci și-au înstrunat caii până în apele gălbui ale Tisei. Râul atâtor dureri vechi a tresărit între malurile lui joase și s-a dat plainic. Bravii călăreți ai Regelui Ferdinand au ajuns să-și adape caii neodihniți în apa hotarului visat de moșii și strămoșii noștri...

Cum a fost cuprinsă Oradea Mare

Oradea Mare a fost ocupată de armata noastră în ziua de Paști. Tunurile românești au bubuit pe aproape încă din Vinerea Patimilor. Orădanii le auziau. Răii se cutremurau și își pierdeau sărita. Românii noștri, îngroziți de amenințările zilnice, tresăreau de fericire și se rugau lui Dumnezeu să le vie mântuirea mai curând. Ungurii din Oradea erau împărțiți în două tabere: *una a comuniștilor și a bandelor roșii, iar alta a cetățenilor mai cu scaun la cap, cari erau sătui până în gât de stăpânirea bolșevicilor*. Tabăra din urmă aștepta și ea să răsară în zare baionetele românești, ca să facă rânduială în nenorocita cetate pe care o încălecase de-o lună întreagă jefuitorii lui Kun Béla și soții lui.

Înainte de ce s-ar fi arătat însă românii, s-au arătat cătanele lui Kun, cari fugeau ca alungați de furtună. Automobilele cari îi aduceau își pierduseră splinele pe drum de atâta goană. Fugeau vestiții comuniști de credeați că sorb depărtările, nu alta.

În sfârșit, iată *dorobanții*. Veneau ca fulgerul, pe cai și în automobile. În fruntea lor generalul Moșoiu însuși... Regimentele lui Kun pieriseră ca de camfor. Nici urmă de bandiți. Oradea a răsuflat ușurată de-o grea povară. Bucuria Românilor nu se poate scrie. Au părăsit ascunzișurile lor de groază și au ieșit să-și întîmpine frații mântuitori. Ei râdeau și plângeau, ca nește copilași nevinovați când le sosesc părinții de mult așteptați.

Primarul oraşului a ieşit înaintea bravului general, întinzându-i pâine şi sare, în semn de cea mai deplină supunere... După patru luni de grea aşteptare, a şters Dumnezeu în sfârşit lacrimile fraţilor orădani şi ei au putut să se bucure deplin de marea zi a Paştilor. Era ziua cea mare a învierii lor.

Bucuria şi închinarea celor eliberaţi

Ministrul nostru, Dr. Aurel Lazăr, sosit în Oradea Mare, trimite vorbă că toţi slujbaşii de acolo au pus jurământul şi că zilnic vin slujbaşi unguri la dânsul să-şi tălmăcească bucuria că au fost scăpaţi de bolşevism.

Roşiorii în Dobriţin

A patra zi de Paşti, Roşiorii români au intrat năvalnic în oraşul de fală al Ungurilor, în Dobriţinul cel vestit, pe care ei l-au numit totdeauna *Roma ungurească*. Călăreţii noştri au intrat demni şi mândrii. Ungurii, după cum ei înşişi spun, s-au îmbrăţişat unii pe alţii de bucurie că i-au scăpat de bolşevici. Vlădica lor, Balthazar, a salutat pe comandantul român ca pe mînuitorul oraşului. Minunat a mai întors Dumnezeu roata lumii: ungurii cei făloşi, cari nu ne mai scoteau până acum din „*bocskoros oláh*” (opincari), se aştern la picioarele cailor noştri! Pintenii lor se târâie prin colbul drumului, iar capetele lor nu îndrăznesc să se acopere în faţa Roşiorilor neamului nostru de „*opincari*”.

Ziua de 24 aprilie

- Comunicatul Marelui Cartier General -

Frontul de Vest (apusean):

Inamicul fuge în debandadă (neorânduială) pe tot frontul, trupele noastre îl urmăresc de aproape. Debreţinul a fost ocupat în ziua de 23 aprilie, după o luptă de scurtă durată, care a avut loc în regiunea Hajdu- Vamos-Percs.

Cu această ocazie s-au capturat (prins) 2000 prizonieri. În gara Samos s-au capturat 150 vagoane cu material şi muniţii. Pierderi: morţi 1 plutonier, 21 soldaţi. Răniţi: 29 soldaţi.

Tot înainte!

- Comunicatul din 25 aprilie -

Frontul de Vest (cu ungurii):

Trupele noastre continuă înaintarea. Luptă în curs pe linia Doboş (10 km spre miazănoapte de Máteszalka)- Hodas (10 km miazăzi de Máteszalka).

La Tisa

- Comunicatul din 26 aprilie -

Frontul de Vest:

Trupele noastre au atins linia: Cseke (24 km sud-vest de Tisa-Ujlak pe Tisa) Mandok (12 km. sud de Csap) Kálló (12 km sud-est Nyiregyháza) Kaba, Püspökladány, Giula şi Otlaka.

În cursul înaintării au avut loc lupte la Kálló, Giula şi Otlaka; s-a capturat numeros armament şi muniţiuni. Pierderi, răniţi: maior Popovici din Regimentul 14 Infanterie şi 14 soldaţi.

O divizie de săcui s-a dat prinsă

Oraşul Bekescsaba în mâinile noastre

- Comunicatul din ziua de 27 aprilie -

Frontul de Vest:

La aripa dreaptă, trupele noastre au înfrânt complet rezistenţa pusă de inamic în zona Mandok-Kálló-Semien şi au constrâns o Divizie de săcui să se predea.

În regiunea Debreţin să continuă cu desarmarea şi inventarierea pradei făcute. Acţiune serioasă în regiunea Kaba-Békés şi Békéscsaba—Ujkigyos. După lupte îndârjite, toate aceste localităţi au fost ocupate în noaptea de 26.VI.1919. Pierderile inamicului sunt foarte mari. Satul Kaba a fost complet distrus.

Pierderile noastre în morţi n-au putut fi încă stabilite. Răniţi: generalul Sachelarie, 5 ofiţeri şi 70 soldaţi.

Oradea, 11 mai 1919 – Cronica suitei de manifestări sărbătorești desfășurate la Oradea în cinstea victoriei repurtate de armata română pe frontul de pe Tisa.

Serbarea Armatei

- Trupele românești au ajuns la Tisa -

Armata regelui Ferdinand a trecut și granița de apus a Țării Românești. Dorobanțul român stă de strajă cu pușca la picior pe malul râului Tisa. Iar Roșiorii își adapă caii în undele ei năvalnice. Visul strămoșesc, îngrădirea întregului pământ locuit de Români într-o țară, de la Nistru pân-la Tisa, nu mai e vis.

E un fapt împlinit.

Dumnezeu ne-a ajutat. Cu rugăciune am început lupta, cu rugăciune am mântuit-o. Tot Românul s-a închinat când a venit vestea că oastea noastră a atins hotarul de la asfințit al României mari. Noi încă am dat mulțămită lui Dumnezeu pentru izbânda oștirii. În biserica catedrală s-a servit sfânta Liturgie festivă, pontificând Preacucernicia Sa vicarul episcopesc Roman Ciorogariu, asistat de protoiereul Gh. Tulbure, parohul V. Popovici, preoții militari Anastasie Popescu și Gh. Tomescu, și diaconul Dr. A. Magier. Răspunsurile le-a cântat corul „Hilariei”, condus de domnul N. Firu. Au fost de față domnul general Danil Pop, comandantul diviziei XVIII, autoritățile civile din oraș, reprezentanții bisericii sore și public numeros.

În vreme ce corul cânta acordurile înălțătoare ale Heruvicului, de Muzicescu, de afară se auzi signalul fanfarei, ce se postase dimpreună cu compania de onoare în fața bisericii. Domnul general Holban, comandantul diviziei VI, urmat de întreg Statul său major, și-a făcut intrarea în biserică. Stegarul regimentului, înconjurat de un grup de ostași în mare ținută, ținea în mijloc drapelul purtând semnele grelelor lupte ce a dat regimentul pentru patrie. Predica festivă a ținuto Preacucernicia Sa domnul vicar R. Ciorogariu, cu avântul cerut de momentul sărbătorec.

După sfânta Liturgie, s-a servit *Te Deum* de mulțămită. În cursul *Te Deumului* fanfara a cântat Rugăciunea oastei. La fine, corul și fanfara au intonat Imnul Regal. După biserică companiile de onoare, în acordurile muzice, au defilat înaintea domnului general Holban.

*

Seara, domnul prefect Dr. Coriolan Pap a dat cină în cinstea armatei. Au luat parte toate căpeteniile ostășești și civile, cu totul 180 de persoane. Era de față comandantul diviziei VI, domnul general Holban, domnul ministru Dr. A. Lazăr, comandantul diviziei 18, domnul general Danilă Pop, episcopul romano-catolic conte Széchényi, preacucernicia sa vicarul R. Ciorogariu, primarul C. Rimler, clerul bisericilor românești, prezidenții forurilor judiciare și alții fruntași ai societății din Oradea.

Între oaspeți am avut pe distinșii reprezentanți ai presei interaliate: trei publiciști francezi, unul englez, unul american și unul italian, cari au venit la Oradea călăuziți de domnul dr. G. Moroianu. După ce au vizitat Oradea și au cercetat pe domnul general Holban, au participat și dâșii la cina festivă.

Domnul șef al justiției, Dr. A. Lazăr, a rostit un preafrumos toast, în care, făcând o reprivire asupra războiului mondial care a dărâmat state mari, a zugrăvit avântul spre înălțare al României, grație înțelepteii oblăduiri a regelui Ferdinand I., în sănătatea căruia a închinat.

Domnul prefect, Dr.C. Pap, în duioase accente a reîmprospătat durerile și patimile Bihorului și a dat expresie recunoștinței noastre către armata liberatoare și înțelepții ei conducători.

Domnul general Holban a răspuns prin cuvinte care și de data aceasta ne-au însuflețit.

Domnul Gh. Tulbure, în cuvinte alese a stăruit asupra armoniei de sentimente dintre cetățenii orașului, care s-a manifestat îndeosebi cu ocazia intrării în oraș a armatei liberatoare (Domnul profesor Iuliu Hoványi întrerupe: „adevărat! ne-a liberat pe toți!” Aprobări generale). Pe temeliile acestei armonii se clădește la noi România mare. Închină în onoarea iluștrilor reprezentanți ai presei Antantei.

Publicistul italian dr. Vernezi, într-o vorbire plină de spirit, ne-a electrizat cu muzica limbei italiene. A dus elogiul armatei române, care aduce ordinea și pacea într-un stat bântuit de teroarea bolșevistă. Cina s-a sfârșit cu cântări naționale.

*

Din acest prilej, domnul ministru dr. Aurel Lazăr a adresat Majestății Sale Regelui Ferdinand următoarea depeșă omagială:

Maiestății Sale
Regelui Ferdinand,

București.

Românii din județul Bihorului, sloboziți în ziua învierii Domnului de sub jugul asuprirei milenare prin brava și glorioasă armată a Maiestății Voastre, cu sufletul pătruns de cele mai profunde sentimente de entuziasm și recunoștință, își depun omagiile la tronul Regelui speranțelor și Regelui victoriei neamului, urându-vă cu un glas: *Să trăiți Maiestate în cinste și-n mărire, ca Domnul tuturor Românilor!*

În numele poporului din Bihorul eliberat: dr Aurel Lazar, delegatul Consiliului dirigent.

*

De asemenea s-au dat telegrame de aderență ministrului prezident din București și președintelui Consiliului dirigent din Sibiu.

*

Răspunsul lui Berthelot

La telegrama de felicitare adresată, tot cu ocazia serbării armatei române, de domnul ministru dr. Lazăr marelui general Berthelot. Acesta a răspuns următoarele:

București 557 12/15,

domnului Dr. Aurel Lazăr,
Oradea-mare

Mulțumindu-vă pentru binevoitoarea dumneavoastră atenție, vă asigur că voi purta totdeauna un deosebit interes cauzei române, care îmi este așa de simpatcă. Părăsesc România-mare lăsând aici o parte din inima mea.

Berthelot

Tribuna Bihorului, nr. 14, din 28 aprilie/11 mai 1919, Oradea, p. 3-4

Oradea, 11 mai 1919 – Știre în legătură cu revenirea la Oradea a avocatului Aurel Lazăr, numit ministru al Resortului Justiției în Consiliul Dirigent al Transilvaniei, cu misiunea de a instala funcționari publici români în demnitățile de prim rang ale orașului și județului și de a păstra pe posturi pe funcționarii maghiari ai vechi administrații, în măsura în care aceștia depun jurământul de credință față de Regatul Român.

Cârmuire românească la oraș și la comitat

- Misiunea domnului dr. Lazăr a reușit splendid -

În numărul trecut am spus că domnul ministru dr. Aurel Lazăr a fost încredințat de guvernul românesc de la Sibiu să facă preluarea stăpânirii în comitatul Bihorului și în scopul aceasta a fost investit cu toată puterea politică.

Sosind la Oradea, domnul ministru a luat înțelegere mai întâi cu Sfatul nostru național și i-a adus la cunoștință că în Bihor, de aci înainte, are să fie aceiași stăpânire românească la toate oficiile care este în Ardeal sau în alte părți ale Țării Românești. Stăpânirea aceasta nu are să se înțeleagă așa, că acum dintr-odată toți Ungurii și diregătorii de altă nația vor fi scoși din slujbă și în locul lor se vor pune numai Români. Aceasta n-ar fi nici lucru cuminte, nici creștinesc. Se va urma însă așa că în slujbele mai de frunte, cari represintă statul românesc, se vor așeza – pe cât este cu putință – Români, adecă oameni de toată încrederea.

Asta așa se face în toată lumea, că căpeteniile orașelor și ale „varmeghiilor”¹ trebuie să fie oamenii de încredere ai împăratului și ai miniștrilor lui. În celelalte diregătorii, mai mari sau mai mici, pot fi și slujbași de alta nație, dacă sunt oameni cumsecade și depun jurământ de credință Regelui nostru de la București.

Dreptul și datoria domnului ministru Lazăr este așadar să denumească și să așeze în slujbă pe căpeteniile diregătorilor publice din județ și, fie români fie streini, să le ia jurământul oficios. Greu lucru și de mare însemnătate pentru viața noastră publică și națională din Biharia!

Dându-și sama de greutatea misiunii sale, de marea răspundere ce o are și de piedecile știute și ne știute, cari îi pot sta în cale, domnul ministru s-a pus la muncă cu toată inima și cu toată încrederea în ajutorul lui Dumnezeu.

Înainte de toate, în fruntea orașului și a județului a așezat ca prefect (ceea ce era mai înainte *fișpan*²) pe domnul dr. Coriolan Pop, harnicul director al institutului „Bihoreana”. Subprefect (*vicișpan*³) a fost numit domnul Aloisiu Nistor, fost proto-pretor. Primpretori au fost puși deocamdată numai în fruntea cercurilor cu poporația covârșitoare românească. Anume: la Beiuș domnul dr. Augustin Ciavici, la Vașcău domnul

¹ Județelor – n.n., A.Ț.

² Comite suprem – n.n., A.Ț.

³ Vicecomite – n.n., A.Ț.

Cornel Neagu, la Ceica domnul Petru Bulzan, la Aleșd domnul Victor Crețu , iar la Beliu domnul Alexandru Fildan. Celelalte numiri vor urma la timpul său.

La conducerea trebilor orașului, domnul ministru n-a făcut schimbări de persoane. Primarul, căpitanul de poliție, senatorii la oraș și toți slujbașii au rămas cei vechi, cu excepția comisarului de alimentație, care e domnul C. Beșan. Domnul ministru a întrunit imediat pe toți senatorii și diregătorii orașului, le-a ținut o vorbire frumoasă și i-a poftit să depună jurământul pe statul românesc. Toți slujbașii orașului au depus jurământul în fața domnului ministru.

Tot asemenea la comitat – sau la prefectură, cum se va zice de acum înainte – au fost adunați toți funcționarii, începând de la *alispán* până la servitorul de cancelarie. După ce domnul dr. Lazar le-a ținut și acestora o cuvântare și le-a arătat foloasele, cari rezultă pentru dânșii din schimbarea stării politice, toți au depus jurământul și au cerut să fie lăsați în slujba lor. Numai fostul *alispán*, și încă doi amployați au cerut să fie trecuți la penzie.

Judecătorii de la tribunal și cei de la tablă toți au depus jurământul pe Regele nostru Ferdinand, în numele căruia vor publica de acum sentințele. Judecățile se vor ține românește și ungurește, cum doresc partidele. La administrație însă limba oficială este cea românească. În privința acestor schimbări, domnul ministru Lazăr a dat o proclamațiune către diregătorii și poporul din județ, ca să știe tot omul de ce să se țină.

Domnul ministru rămâne în Oradea până ce va isprăvi cu preluarea imperiului pe întreaga linie. În scopul acesta, domnia sa aleargă, primește deputațiuni, acordă audiențe la particulari, ține consfătuiri și muncește ziua-noaptea cu zel de apostol înflăcărat.

Pentru oraș a mai făcut câteva numiri. Astfel, director de finanțe a instituit definitiv pe domnul Gavril Maroș, iar la conducerea oficiului silvanal a așezat pe domnul Ioan Comaniciu. Șef al serviciului sanitar din județ a fost numit domnul dr. Nicolae Popovici, iar ca medici la oraș, în diferite funcții publice, au fost numiți domnii dr. V. Maior, dr. T. Huța și dr. D. Bodor.

Cum vedem așadar, munca de până acum a domnului dr. Lazăr este încununată de izbândă mai frumoasă, de cum ne așteptam. Aproape toți streinii se împacă cu noua stare de lucruri și recunosc stăpânirea românească. Văd toți că așa e rânduită de la Dumnezeu. Numirile ce vor urma le vom publica în numărul viitor.